

**ЗАКОН за развитието на академичния състав  
в Република България**

**Глава първа  
ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ**

**Чл. 1.** (1) Този закон урежда основните принципи за развитието на академичния състав в Република България, както и условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности.

(2) Конкретните условия и ред за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности се уреждат в правилниците на висшите училища и научните организации в съответствие с този закон.

**Чл. 2.** Академичният състав включва носителите на научна степен “доктор” и “хабилитиран доктор”, заемащи академични длъжности във висшите училища, Българската академия на науките (БАН), Селскостопанската академия и другите научни организации.

**Чл. 3.** Научните степени са „доктор” и „хабилитиран доктор”.

**Чл. 4.** Академичните длъжности са:

1. „асистент”, „доцент” и „професор” – във висшите училища;
2. „асистент-изследовател”, „доцент-изследовател” и „професор-изследовател” - в БАН, Селскостопанската академия и другите научни организации.

**Чл. 5.** (1) Към Министерството на образованието, младежта и науката се създава контролна комисия, която извършва проверки за спазване на откритите процедури за придобиване на научни степени и за заемане на академичните длъжности „доцент”, „професор”, „доцент-изследовател” и „професор-изследовател.

(2) Контролната комисия се състои от председател, двама членове и секретариат, които се определят със заповед на министъра на образованието, младежта и науката.

(3) Мандатът на председателя и на членовете е тригодишен без ограничение в броя на мандатите.

(4) При предсрочно прекратяване на мандата на председателя или член на контролната комисия, новоназначеният председател или член продължава мандата на предсрочно освободения.

(5) За участието в заседанията председателят и членовете на контролния съвет, както и членовете на секретариата получават възнаграждение, определено със заповед на министъра на образованието, младежта и науката.

(6) Контролната комисия провежда заседанията си и извършва дейността си съгласно правилник, издаден от министъра на образованието, младежта и науката.

**Чл. 6.** Контролната комисия:

1. извършва проверки за спазване на откритите процедури за придобиване на научни степени и за заемане на академичните длъжности „доцент“, „професор“, „доцент-изследовател“ и „професор-изследовател“;

2. създава и поддържа информационна банка за кадри – хабилитирани и номинирани за хабилитация специалисти по различни специалности;

3. поддържа интернет страница на български и на английски език.

## **Глава втора**

### **ПРИДОБИВАНЕ НА НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР” И „ХАБИЛИТИРАН ДОКТОР”**

**Чл. 7.** Научните степени „доктор” и “хабилитиран доктор” се присъждат от висши училища, БАН, Селскостопанската академия и другите научни организации, получили акредитация от Националната агенция за оценяване и акредитация и се признават между тях.

**Чл. 8.** (1) Научната степен „доктор” се присъжда на лица, които притежават образователно-квалификационната степен „магистър” и са защитили дисертационен труд при условията и по реда на този закон.

(2) Дисертационният труд се подготвя чрез редовно обучение или самостоятелна подготовка в докторска програма на висше училище, БАН, Селскостопанската академия или друга научна организация, получили акредитация от Националната агенция за оценяване и акредитация.

**Чл. 9.** (1) Процедурата за прием на докторанти започва с решение на висшето училище, БАН, Селскостопанската академия или друга научна организация за провеждане на конкурс за докторанти, който се обявява в Държавен вестник, в един всекидневник и в интернет страницата на съответното висше училище или научна организация. Висшето училище или научната организация изпраща решението за прием

на докторанти и до контролната комисия по чл. 5 за публикуване в интернет страницата ѝ.

(2) Кандидатите подават документи според изискванията на съответното висше училище или научна организация, вкл. идеен проект по избраната тема, придружен с работен план и библиография. Кандидатите за докторанти на самостоятелна подготовка предлагат за обсъждане и не по-малко от една четвърт от дисертационния труд.

**Чл. 10.** (1) Приемането на докторанти се извършва чрез конкурс при спазване на:

1. държавните изисквания;
2. определените в правилниците на висшите училища изисквания, ако те не противоречат на държавните.

(2) Конкурсът по ал. 1 се провежда при условията и по реда, определени в правилника на съответното висше училище или научна организация, при спазване изискванията на този закон и включва:

1. изпит по специалността;
2. изпит по един избран от кандидата чужд език;
3. изпит по компютърни умения.

(3) Зачисляването на успешно издържалите конкурса кандидати става с решение на съответния факултетен съвет на висшето училище или съответния научен съвет на БАН, Селскостопанската академия или научната организация.

**Чл. 11.** Обучението на докторантите се осъществява по план при условията и по реда на Закона за висшето образование и правилникът на съответното висше училище или научна организация.

**Чл. 12.** (1) Защитата на дисертационен труд се осъществява публично, пред жури от пет хабилитирани в съответната научна област лица, трима от които външни за висшето училище или научната организация.

(2) Журито се определя „ad hoc” за целите на съответната процедура със заповед на ректора на съответното висше училище или на председателя на БАН, на Селскостопанската академия или на съответната научна организация, по предложение на факултетния съвет или на съответния институт на БАН или Селскостопанската академия.

(3) Всеки член на журито изготвя рецензия.

(4) Журито провежда своите заседания при условия и ред, определени в правилниците на висшите училища и научните организации.

**Чл. 13.** (1) В едномесечен срок преди заключителното заседание на журито в интернет страницата на висшето училище или научната организация се публикува авторефератът на дисертацията и петте рецензии на български и на английски език.

(2) Висшето училище или научната организация изпраща материалите по ал. 1 на контролната комисия по чл. 5 за публикуване в интернет страницата ѝ.

**Чл. 14.** (1) За успешно защитена се счита дисертацията, получила минимална оценка „много добър” по шестобалната система.

(2) Неуспешно защитената дисертация се връща за преработване, след което се обявява нова дата за защита, ако кандидатът желае това.

(3) Докторантът придобива научна степен „доктор” от деня, в който дисертационният труд е защитен успешно.

**Чл. 15.** (1) Научната степен “хабилитиран доктор” се придобива едновременно със заемането на академичната длъжност “доцент” или “доцент-изследовател” и при условията и по реда за заемането на тази длъжност.

(2) Лицата, придобили научна степен „доктор” може да придобият научна степен “хабилитиран доктор” и независимо от заемането на длъжността “доцент” или “доцент-изследовател” при условия и по ред, определени в правилника на съответното висше училище, БАН, Селскостопанската академия или съответната научна организация.

**Чл. 16.** (1) Научните степени „доктор” и “хабилитиран доктор” се удостоверяват с диплома, издадена от съответното висше училище, БАН, Селскостопанската академия или съответната научна организация.

(2) Дипломата по ал. 1 се издава се на български и на английски език.

## **Глава трета**

### **ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНИ ДЛЪЖНОСТИ**

#### **Раздел I**

#### **ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ**

**Чл. 17.** (1) Академичните длъжности се разкриват във висши училища, в БАН, в Селскостопанската академия и в други научни организации, получили акредитация от Националната агенция за оценяване и акредитация. и се заемат при условията и по реда, определени в този закон и в правилниците на съответните висши училища и научни организации.

(2) Преминаването от академична длъжност на същата или на съответна академична длъжност в друго висше училище или научна организация може да се извършва и без конкурс и избор, по решение на приемащото висше училище или научна организация и при условия и по ред, определени в правилниците им.

## Раздел II

### ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНИТЕ ДЛЪЖНОСТИ “АСИСТЕНТ” И “АСИСТЕНТ-ИЗСЛЕДОВАТЕЛ”

**Чл. 18.** (1) Академичните длъжности “асистент” и “асистент-изследовател” може да се заемат от лица с придобита научна степен „доктор”.

(2) Академичните длъжности “асистент” и “асистент-изследовател” се заемат въз основа на конкурс и избор.

**Чл. 19.** (1) Конкурсът се провежда при условията и по реда, определени в правилника на съответното висше училище или научна организация, при спазване изискванията на този закон, и включва:

1. писмен и устен изпит по специалността;
2. изпит по чужд език;
3. изпит по компютърни умения;
4. представяне на кандидата на публичен форум – представяне от кандидата на свои изследвания, творба или учебно занятие;
5. интервю с кандидата за неговия досегашен опит, планове за изследователска, творческа и преподавателска работа.

(2) Изборът се провежда от академичния съвет или от съответния факултетен съвет на висшето училище или от съответния научен съвет на научната организация.

**Чл. 20.** (1) Конкурсът се открива по решение на висшето училище или научната организация, което се обявява в Държавен вестник, в един всекидневник и в интернет страницата на съответното висше училище или научна организация. Висшето училище или научната организация изпраща решението и до комисията по чл. 5 за публикуване в интернет страницата ѝ.

(2) Кандидатите за участие в конкурса подават документи според изискванията на този закон и според правилника на съответното висше училище или научна организация.

(3) Срокът за подаване на документи за участие в конкурса се определя от висшето училище или научната организация и не може да е по-кратък от 1 месец и по-дълъг от 3 месеца от обявяването на конкурса в Държавен вестник.

**Чл. 21.** (1) Конкурсът се провежда от комисия, която се състои от председател и двама членове – хабилитирани лица. Единият от членовете на комисията задължително е външен за съответното висше училище или научна организация.

(2) Комисията за провеждане на конкурса се определя със заповед на ректора на съответното висше училище или на председателя на БАН, на Селскостопанската академия или на съответната научна организация, след избор от съответния факултет на висшето училище или от съответния институт на БАН или Селскостопанската академия.

(3) Езиковите и компютърните умения на кандидатите се проверяват от специализирани комисии, определени при условия и по ред, предвидени в правилниците на висшите училища или научните организации.

**Чл. 22.** (1) До участие в конкурса се допускат кандидатите, които отговарят на законовите изисквания и на изискванията на висшето училище или научната организация.

(2) Всички кандидати се уведомяват писмено за датата, часа и мястото на провеждане на конкурса в срок от 14 дни след избирането на комисията.

(3) Конкурсният изпит се провежда не по-късно от 1 месец от изпращане на съобщението по ал. 2.

**Чл. 23.** (1) Всеки член на комисията оценява кандидатите поотделно за писмения, устния изпит, публичния научен форум и интервюто. Езиковите и компютърните умения се проверяват от специализирани комисии.

(2) Председателят на комисията представя обобщен доклад-заключение за резултатите от проведените изпити до академичния съвет, съответно – до факултетния съвет или до съответния научен съвет на институт, с предложение за провеждане на избор.

(3) При повече от един кандидат, класирал се на изпита по специалността с обща оценка от писмен и устен изпит минимум “много добър”, комисията прави мотивирано предложение за избор в доклада си до съответния съвет.

**Чл. 24.** Академичният съвет, съответно факултетният съвет или научният съвет провежда избора при условия и по ред, определени в правилника на съответното висше училище или научна организация.

**Чл. 25.** Всеки от кандидатите за участие в конкурса се уведомява писмено за неговия резултат от конкурса и избора.

### **Раздел III**

#### **ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНИТЕ ДЛЪЖНОСТИ “ДОЦЕНТ” И “ДОЦЕНТ-ИЗСЛЕДОВАТЕЛ”**

**Чл. 26.** (1) Академичните длъжности “доцент” и “доцент-изследовател” може да се заемат от лица с придобита научна степен „доктор”.

(2) Академичните длъжности “доцент” и “доцент-изследовател” се заемат въз основа на конкурс и избор.

**Чл. 27.** (1) Конкурсът се провежда от научно жури, което се състои от председател и четирима членове – хабилитирани лица. Трима от членовете на журито са външни за съответното висше училище или научна организация.

(2) Научното жури се избира от Академичния съвет на съответното висше училище или съответния научен съвет на научната организация.

(3) Изборът се провежда от академичния съвет, съответно факултетния съвет на съответното висше училище или от научния съвет на съответната научна организация.

**Чл. 28.** (1) Конкурсът се открива по решение на висшето училище, БАН, Селскостопанската академия или друга научна организация, което се обявява в Държавен вестник, в един всекидневник и в интернет страницата на висшето училище или научната организация. Висшето училище или научната организация изпраща решението и до комисията по чл. 5 за публикуване в интернет страницата ѝ.

(2) Кандидатите подават документи според изискванията на закона и правилника на висшето училище или научната организация, вкл. хабилитационен труд или хабилитационна творба и други трудове, изследвания и творчески постижения след защита на докторска дисертация, както и авторска справка на научните приноси на трудовете и цитиранията.

(3) Срокът за подаване на документи за участие в конкурса е 3 месеца от обявяването на конкурса в Държавен вестник.

(4) До участие в конкурса се допускат кандидатите, които отговарят на законовите изисквания и на изискванията на висшето училище, БАН, Селскостопанската академия или съответната научна организация.

**Чл. 29.** (1) Научното жури провежда конкурса при условията и по реда, определени в правилниците на висшето училище или научна организация, в съответствие с изискванията на този закон.

(2) В срок от 1 месец преди заключителното заседание на научното жури участниците в процедурата публикуват резюмета на хабилитационния труд и на другите си трудове си след защита на докторска дисертация, както и рецензиите на петимата рецензенти на интернет страницата на съответното висше училище или научна организация. Материалите се изпращат от висшето училище или научната организация и до комисията по чл. 5 за публикуване на сайта ѝ. Материалите се публикуват на български и на английски език, като всички публикации трябва да са в рецензирани издания.

(3) Научното жури провежда закрито заседание, на което се разискват качествата на кандидатите, след което всеки член на журито предлага или не предлага кандидатите за избор от академичния съвет, съответно факултетния съвет или научния съвет. Предложението до съвета се изготвя от председателя на научното жури и се подписва от всички членове на журито.

(4) Академичният съвет, съответно факултетният съвет или научният съвет взема решение за избор на “доцент” и “доцент-изследовател” по предложение на научното жури. Изборът се провежда при условия и ред, определени в правилника на висшето училище или научната организация.

**Чл. 30.** (1) Избраният кандидат придобива научната степен “хабилитиран доктор” и заема академичната длъжност “доцент” или “доцент изследовател” от деня на избора.

(2) Избраният “доцент” или “доцент-изследовател” изнася публична академична лекция пред академичната общност в съответното висше училище или научна организация.

#### **Раздел IV**

### **ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНИТЕ ДЛЪЖНОСТИ „ПРОФЕСОР” И „ПРОФЕСОР-ИЗСЛЕДОВАТЕЛ”**

**Чл. 31.** (1) Академичните длъжности „професор” и „професор-изследовател” може да се заемат от лица с придобита научна степен “хабилитиран доктор”, заемащи длъжността “доцент” или „доцент-изследовател”, които имат публикации, изобретения



и други научни и научно-приложни разработки или творчески постижения. В правилника на съответното висше училище или научна организация могат да бъдат предвидени и други задължителни условия.

(2) Академичните длъжности „професор” и „професор-изследовател се заемат въз основа на конкурс, проведен при условията и по реда на раздел III.

#### **Глава четвърта**

### **ЗАЕМАНЕ НА НЕАКАДЕМИЧНИ ДЛЪЖНОСТИ В ПРЕПОДАВАТЕЛСКИЯ ИЛИ ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИЯ СЪСТАВ**

**Чл. 32.** (1) Висшите училища и научните организации могат да назначават на неакадемични длъжности преподаватели, респ. изследователи.

(2) Длъжностите по ал. 1 за висшите училища са “стажант-асистент” и “преподавател по практически дисциплини”, а за научните организации – “стажант-изследовател”.

**Чл. 33.** (1) На длъжност “стажант-асистент” или “стажант-изследовател” може да бъде назначен докторант, отчислен с право на защита, но незавършил процедурата по защита на дисертационния си труд.

(2) Назначаването става от ректора на висшето училище или от председателя на академията, по предложение на департаментен, респ. катедрен или институтски съвет за срок не повече от три семестъра.

**Чл. 34.** На длъжност “преподавател по практически дисциплини” се назначават преподавателите по спорт, чужди езици при неспециалисти и музика (корепетитор). Те се назначават от ректора на висшето училище след конкурс. Конкурсът се обявява в ежедневник и се провежда от комисия, която няма функциите на научен съвет. Заемащите тези длъжности имат само учебна натовареност и могат да кандидатстват за академична длъжност само, ако придобият научната степен “доктор”.

#### **Глава пета**

### **КОНТРОЛ НА ПРОЦЕДУРИТЕ ПО ПРИДОБИВАНЕ НА НАУЧНА СТЕПЕН И ПО ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНА ДЛЪЖНОСТ**

**Чл. 35.** (1) Откритите и неприключили процедури за придобиване на научна степен, както и за заемане на академични длъжности – доцент, професор, „доцент-изследовател” и „професор-изследовател”, се контролират от комисията по чл. 5.

(2) Комисията извършва планови проверки или проверки по сигнал на заинтересована страна.

**Чл. 36.** (1) В случай на констатирано нарушение комисията има право да спре защита на дисертация или хабилитация, както и обявените конкурси за „доцент”, „професор”, „доцент-изследовател” и „професор-изследовател”, до отстраняване на нарушението.

(2) Спирането на защитата или на обявения конкурс става с мотивирано решение на комисията, за което се уведомява обявилния конкурс.

(3) Висшето училище или научната организация са длъжни в едномесечен срок от съобщаване на решението по ал. 2 да отстранят констатираните нарушения.

## **ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ**

**§ 1.** Всички права, като заплащане, предимство при участие в конкурси и други, свързани с научните степени и научните звания, придобити при условията и по реда на Закона за научните степени и научните звания (ЗНСЗ) се запазват.

**§ 2.** (1) Научните звания на членовете на академичния състав, притежаващи научни степени, получени съгласно ЗНСЗ, се заменят с академични длъжности в съответното висшето училище или научна организация както следва:

1. “асистент”, “старши асистент” и “главен асистент”, респ. “научен сътрудник”, се заменят с “асистент”, респ. “асистент-изследовател”;
2. “доцент”, респ. “старши научен сътрудник II степен” се заменят с “доцент”, респ. “доцент-изследовател”;
3. “професор”, респ. “старши научен сътрудник I степен” се заменя с “професор”, респ. “професор-изследовател”.

(2) Когато получилите научните звания “асистент”, “старши асистент” и “главен асистент”, респ. “научен сътрудник”, нямат докторска степен, за да бъдат преназначени на академичните длъжности “асистент”, респ. “асистент-изследовател”, са длъжни да се зачислят в докторантура и да придобият степента “доктор” в срок до 3 (три) години от обнародване на закона. Междувременно се назначават на длъжността “стажант-асистент”, респ. “стажант-изследовател”. Научните звена на университетите или научните организации се задължават да осигурят условия за зачисляване в

докторантура и за провеждане на защита. След изтичане на 3-годишния срок, в случай, че не са придобили научната степен “доктор”, се освобождават от длъжността със заповед на ректора, съотв. - на председателя на научната организация.

**§ 3.** Заплащането на труда на заемащите академични длъжности е диференцирано в зависимост от показателите на системата за оценяване и поддържане на качеството на академичния състав на съответната институция.

**§ 4.** Премахва се действието на шифрите, като същото се заменя с по-широката рамка на областите на висше образование според приетия класификатор с Постановление № 125 на МС от 26.06.2002 г.

**§ 5.** Този закон отменя Закона за научните степени и научните звания (обн., ДВ, бр. 36 от 1972 г., изм. и доп., бр. 43 от 1975 г., бр. 12 от 1977 г., бр. 61 от 1981 г., бр. 94 от 1986 г., бр. 10 от 1990 г., доп., бр. 59 от 1992 г., изм., бр. 112 от 1995 г., бр. 28 от 1996 г., бр. 54 от 2000 г.).